

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки

Кафедра обліку та аудиту

Затверджено

Проректор з навчальної роботи
проф. Гаврилюк С.В. _____

_____ 201__р.

ДЕМОГРАФІЯ

Робоча програма
вибіркової навчальної дисципліни
підготовки бакалавра
напряму 6.030509 «Облік і аудит»

Луцьк – 2013

Робоча програма навчальної дисципліни «Демографія»
для студентів за напрямом підготовки 6.030509 «Облік і аудит».

" 01 " червня 2013 р. – 14 с.

Розробник: Бегун С.І., доцент кафедри обліку і аудиту, к.е.н.

Рецензент: Черчик Л.М., зав. кафедри менеджменту, проф., д.е.н.

Робоча програма навчальної дисципліни «Демографія»
затверджена на засіданні кафедри обліку і аудиту
протокол № 8 від 19.06.2013 р.

Завідувач кафедри: _____ проф.. Жиглей І.В.

Робоча програма навчальної дисципліни «Демографія»
схвалена науково-методичною комісією
інституту економіки та менеджменту

протокол № 10 від 27.06.2013 р.

Голова науково-методичної комісії
Інституту економіки та менеджменту _____ доц.. Бегун С.І

Робоча програма навчальної дисципліни «Демографія»
схвалена науково-методичною радою університету

протокол № 2 від 23.10.2013 р.

Вступ

Робоча програма навчальної дисципліни “Демографія” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра, напряму підготовки 6.030509 «Облік і аудит».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є відтворення населення, т.б. безперервне оновлення його чисельності та структур через зміну поколінь.

Міждисциплінарні зв'язки: соціологія, філософія, статистика, макроекономіка, політична економія, теорія ймовірностей і математична статистика, математичне програмування, логіка, інформатика, економіка праці.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів**:

1. Методологічні засади та джерела даних демографії
2. Процеси відтворення населення

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	0305 Економіка і підприємництво 6.030509 Облік і аудит	вибіркова
Модулів 3	Облік і аудит	Рік підготовки 2
Змістових модулів 2		Семестр 4
ІНДЗ: є		Лекції 18 год.
Загальна кількість годин 108		Практичні: 18 год.
Тижневих годин (для денної форми навчання): Аудиторних 2 самостійної роботи 2 індивідуальної роботи 2	бакалавр	Індивідуальна робота: 34 год.
		Самостійна робота: 38 год.
		Форма контролю: залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Мета дисципліни – надати студентам знання та навички аналізу демографічних процесів, статистичної оцінки та опису закономірностей відтворення населення певного регіону в конкретних умовах часу.

2.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Демографія» є вивчення методологічних та методичних питань дослідження демографічних процесів, методик розрахунку показників, прийомів демографічного аналізу.

2.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

теоретичні основи статистичного спостереження як способу формування інформаційної бази для дослідження демографічних процесів;

методичні підходи до узагальнення та оброблення демографічних даних;

методологію і методику екстенсивного та інтенсивного демографічного аналізу демографічних процесів;

методику прогнозування та статистичного моделювання демографічних параметрів.

вміти:

застосовувати методи статистичного спостереження для формування масиву первинних даних для демографічного дослідження;

здійснювати оброблення первинних даних з метою одержання узагальнюючих показників, рядів розподілу, відносних, середніх величин, показників варіації тощо щодо демографічних явищ і процесів;

виконувати необхідні аналітичні розрахунки із застосуванням комп'ютерної техніки у відповідності із метою демографічного дослідження, наявною вихідною статистичною інформацією;

здійснювати аналіз демографічних явищ і процесів на рівні регіону та країни, інтерпретацію одержаних результатів, робити обґрунтовані висновки та прогнозні розрахунки.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Методологічні засади та джерела даних демографії

Тема 1. Методологічні засади демографії

Демографія як система соціальних наук. Теоретичні засади та методи демографії. Демографічна ситуація і демографічний процес. Закони населення. Демографічний перехід. Демографічна революція. Депопуляція населення. Сучасні демографічні проблеми світу в цілому і зокрема України.

Тема 2. Чисельність населення та його склад

Склад населення за статтю, та його вікова структура. Статеві-вікова піраміда. Тип статево-вікової структури, її еволюція і сучасний стан. Старіння населення, його показники.

Соціально-економічний склад населення. Економічно активне населення, його розподіл за сферами діяльності, рівнем освіти.

Тема 3. Смертність і тривалість життя населення

Поняття смертності. Екстенсивний та інтенсивний аналіз смертності з урахуванням причин смертності. Надсмертність і її вимірювання. Смертність немовлят. Таблиці смертності, їх суть та основні показники. Середня очікувана тривалість життя, напрямки її статистичного аналізу. Сила смертності, табличний коефіцієнт смертності, коефіцієнт дожиття.

Змістовий модуль 2. Процеси відтворення населення

Тема 4. Шлюбність і розлучуваність

Шлюб, шлюбний стан і шлюбний процес. Джерела статистичної інформації. Типи шлюбності. Екстенсивний та інтенсивний аналіз шлюбності і розлучуваності.

Тема 5. Народжуваність і планування сім'ї

Народжуваність і плідність. Аналіз структури новонароджених та матерів. Інтенсивний аналіз народжуваності і плідності. Коефіцієнт сумарної плідності. Аналіз плідності методом реального покоління. Планування сім'ї. Фактична та бажана кількість дітей. Показники обмеження народжуваності

Тема 6. Відтворення населення

Відтворення населення: поняття і суть. Показники відтворення. Математичні моделі населення.

4. Структура навчальної дисципліни

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Практ	Інд.	Сам раб.
<i>Змістовий модуль 1. Методологічні засади та джерела даних демографії</i>					
Тема 1. Методологічні засади демографії	15	2	2	5	6
Тема 2. Чисельність населення та його склад	19	4	4	6	7
Тема 3. Смертність і тривалість життя населення	21	4	4	6	7
<i>Змістовий модуль 2. Процеси відтворення населення</i>					
Тема 4. Шлюбність і розлучуваність	17	2	4	5	6
Тема 5. Народжуваність і планування сім'ї	20	4	2	6	6
Тема 6. Відтворення населення	16	2	2	6	6
Разом за семестр	108	18	18	34	38

5. Теми практичних занять

Таблиця 3

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Тема 1. Методологічні засади демографії 1. Методи статистики населення, її завдання. 2. Демографічна ситуація і демографічний процес. Закони населення. 3. Демографічний перехід. Демографічна революція. Депопуляція населення. 4. Сучасні демографічні проблеми світу в цілому і зокрема України. Узагальнююча оцінка людського розвитку країни.	2
2	Тема 2. Чисельність населення та його склад 1. Розрахунок та аналіз відносних величин, що визначають склад та співвідношення сучасного населення в розрізі статі та віку.	4

	<p>2. Побудова та письмовий аналіз статево-вікової піраміди населення. Визначення показників демографічного навантаження та старіння населення.</p> <p>3. Аналіз типу статево-вікової структури населення за моделлю Зундберга.</p>	
3	<p>Тема 3. Смертність і тривалість життя населення</p> <p>1. Визначення показників смертності (вікових, спеціальних та загальних)</p> <p>2. Розрахунок індексів надсмертності чоловіків в межах окремих вікових груп та їх аналіз.</p> <p>3. Побудова стандартизованих показників смертності двома методами (прямим та побічним) з різною базою порівняння (жіноче населення або все населення України).</p> <p>4. Визначення та аналіз всіх показників таблиці дожиття населення України в розрізі статі (для кожної академічної групи).</p> <p>5. Відпрацювання декількох методик обчислення показників таблиці дожиття, зокрема сучасної методики Держкомстату України</p>	4
4	<p>Тема 4. Шлюбність і розлучуваність</p> <p>1. Визначення та аналіз загальних, спеціальних та вікових показників шлюбності</p> <p>2. Обчислення та аналіз загальних, спеціальних та вікових показників розлучуваності, узгодження їх взаємозв'язку</p>	4
5	<p>Тема 5. Народжуваність і планування сім'ї</p> <p>1. Розрахунок та аналіз загального та спеціального показника народжуваності, а також вікових та сумарного коефіцієнта плідності.</p> <p>2. Аналіз їх рівнів та взаємозв'язку, а також динаміка зміни для населення України.</p>	2
6	<p>Тема 6. Відтворення населення</p> <p>1. Обчислення та аналіз основних показників відтворення населення</p> <p>2. Розрахунок та аналіз нетто-коефіцієнта відтворення населення та інших сумарних показників.</p> <p>3. Індексний аналіз чистих сумарних коефіцієнтів відтворення населення</p>	2
Усього		18

6. Самостійна робота

Таблиця 4

№ з/п	Тема	Кількість годин
1.	Тема 1. Методологічні засади демографії	6
2.	Тема 2. Чисельність населення та його склад	7
3.	Тема 3. Смертність і тривалість життя населення	7
4.	Тема 4. Шлюбність і розлучуваність	6
5.	Тема 5. Народжуваність і планування сім'ї	6
6.	Тема 6. Відтворення населення	6
Усього		38

Теми рефератів

1. Виникнення демографії.
2. Розвиток демографічної науки в Україні
3. Основні демографічні проблеми сучасного світу
4. Завдання демографічної науки
5. Закони населення.
6. Демографічний перехід.
7. Демографічна революція.
8. Демографічний перехід в Україні.
9. Сучасна демографічна ситуація в Україні.
10. Склад населення за статтю.
11. Структура населення за віком.
12. Графічні методи аналізу статево-вікової структури населення.
13. Тип статево-вікової структури.
14. Старіння населення.
15. Сучасна статево-вікова структура населення України.
16. Джерела відомостей про склад населення за віком та статтю.
17. Сім'я та її функції.
18. Групування сімей за родинними ознаками.

19. Поняття національності та завдання демографічної науки у вивченні національних питань.
20. Основні показники національного складу населення і його динаміка.
21. Комплексне використання показників руху населення.
22. Вибір методу стандартизації і стандартного населення.
23. Вимірювання впливу структурних факторів на коефіцієнти інтенсивності руху населення.
24. Демографічний стан.
25. імовірність зміни демографічного стану.
26. Метод умовного і реального покоління.
27. Над смертність і її вимірювання.
28. Фактори смертності.
29. Причини смерті.
30. Смертність немовлят.
31. Організаційні і програмно-методологічні питання поточного обліку природного руху населення.
32. Організаційні і програмно-методологічні питання поточного обліку механічного руху населення.
33. Програма розробки актів громадянського стану.
34. Переписи населення в сучасному світі, їх значення.
35. Основні принципи проведення перепису населення.
36. Організаційні питання проведення перепису.
37. програма перепису населення.
38. Історія переписів населення світу.
39. Обліки і переписи населення на території сучасної України.
40. Перший Всеукраїнський перепис населення.

7. Індивідуальні завдання

Індивідуальне завдання складається з чотирьох розрахунково-аналітичних письмових робіт. Критерії оцінювання: кожна робота оцінюється в

4 бали (максимальна кількість балів за 4 роботи – 16 балів).

8. Методи та засоби навчання

При викладанні навчальної дисципліни статистика застосовуються такі методи: інформаційно-рецептивний, ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладу, евристичний та засоби навчання: лекція, в тому числі з використанням мультимедіапроектора та інших технічних засобів; вправи; практичні роботи; самостійна робота студентів, виконання індивідуального науково-дослідного завдання.

9. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку.

Перелік питань на залік:

1. Предмет демографії
2. Об'єкт демографії
3. Методологічні засади демографії
4. Міжпредметні зв'язки демографії
5. Відмінність між демографією і наукою про населення
6. Переписи населення
7. Принципи проведення переписів населення
8. Вибіркові обстеження населення
9. Переписи населення на території України
10. Списки і реєстри населення
11. Абсолютна та середня чисельність населення
12. Демографічний склад населення
13. Статеві-вікова структура населення
14. Старіння населення
15. Шлюбно-сімейна структура населення
16. Динаміка чисельності та складу населення України
17. Рівняння демографічного балансу і його компоненти
18. Шкали старіння населення
19. Економічна структура населення

20. Епідеміологічний перехід
21. Показники рівнів і структури смертності
22. Таблиці смертності
23. Причини смертності
24. Очікувана тривалість життя при народженні
25. Основні фактори смертності і тривалості життя
26. Поняття народжуваності і плідності
27. Фактори народжуваності
28. Показники народжуваності
29. Таблиці народжуваності
30. Індекси народжуваності
31. Шлюб як демографічна категорія
32. Шлюб і сім'я
33. Показники шлюбності і припинення шлюбу
34. Відтворення населення
35. Види відтворення населення
36. Теорія Мальтуса
37. Історичні типи відтворення населення
38. Показники відтворення
39. Показники відтворення покоління матерів
40. Довжина покоління

10. Методи та засоби діагностики успішності навчання

Методи та засоби діагностики успішності навчання: тестування; розв'язування задач; опитування; індивідуальне науково-дослідне завдання; опрацювання теоретичних і практичних завдань, винесених на самостійну роботу; залік.

11. Розподіл балів та критерії оцінювання

В процесі вивчення дисципліни „Демографія” в 4-му семестрі використовуються наступні методи оцінювання навчальної роботи студента за

100-бальною шкалою:

- поточне тестування та опитування;
- підсумкове тестування по кожному змістовому модулю;
- оцінювання виконання ІНДЗ;
- залік.

Підсумковий бал (за 100-бальної шкалою) з даного курсу студент може набрати двома способами: з урахуванням балів набраних за результатами модульних контрольних робіт без здачі заліку та без урахування цих балів, але зі здачею письмового заліку. В першому випадку поточна семестрова оцінка визначється як сума трьох складових:

- сумарної кількості балів за поточне тестування з відповідних тем(24 бали)
- оцінки за індивідуальну роботу (16 балів)
- сумарна кількість балів за модульні контрольні (60 балів).

В другому випадку (якщо студент протягом семестру не набрав 60 балів або хоче підвищити свій рейтинг – бали за модульні контрольні роботи не враховуються) визначається як сума трьох складових:

- сумарної кількості балів за поточне тестування з відповідних тем(24 бали)
- оцінки за індивідуальну роботу (16 балів)
- оцінки за письмовий залік (максимум 60 балів, з них по 15 балів за кожне з чотирьох теоретичних питань).

Таблиця 5

Поточний контроль (мах = 40 балів)									Модульний контроль (мах = 60 балів)		Загальна кількість балів		
Модуль 1					Модуль 2				Модуль 3				
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					ІНДЗ		МКР1	МКР2	
T1	T2	T2	T3	T3	T4	T4	T5	T6	16	30	30	100	
12 балів				12 балів									

Відповіді за поточним тестуванням оцінюються за 12-бальною шкалою. За змістовий модуль виставляється середня арифметична із отриманих оцінок. Після змістових модулів проводяться контрольні роботи які оцінюються по 30 балів відповідно (в сумі 60 балів).

Залік вважається **зарахований** студенту у випадку, якщо підсумковий бал, одержаний студентом протягом залікового кредиту, становить ≥ 60 балів, у випадку якщо кількість балів менше ніж 60 балів залік **не зараховується**.

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Таблиця 6

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	Зараховано
82 – 89	B	
75 - 81	C	
67 -74	D	
60 - 66	E	
1 – 59	Fx	не зараховано (з можливістю повторного складання)

12. Методичне забезпечення

1. Бегун С. І. Методичні вказівки з курсу демографія / С. І. Бегун // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://esnuir.eenu.edu.ua/handle/123456789/776>

1. Бегун С. І. Методичні вказівки з демографії для самостійної та індивідуальної роботи / С. І. Бегун // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://esnuir.eenu.edu.ua/handle/123456789/775>

13. Список джерел

1. Борисов А. Демография: [Ученик для вузов] / А. Борисов. – М.: Нота Бене Медиа Трейд Комп., 2003. – 344 с.
2. Всеукраїнський перепис населення: методологія та організація: [Навч. посіб.] / Під заг. ред. В. О. Парфенцевої. – К.: Вид-во Держкомстату України, 2001. – 336 с.
3. Демографічна криза в Україні. Проблеми дослідження, витоки, складові,

- напрямки протидії / За ред. В. С. Стешенко. – К.: НАН України, Ін-т економіки, 2001. – 560 с.
4. Медков В. М. Демографія: [Уч. пособ.] / В. М. Медков. – Ростов-на-Дону: «Феникс», 2002. – 448 с.
  5. Медков В. М. Демографія: [Учебник] / В. М. Медков. – [2-е изд.] – М.: ИНФРА-М, 2007. – 683 с.
  6. Муромцева Ю. І. Демографія : [Навчальний посібник] / Ю. І. Муромцева. – К.: Кондор, 2008. – 300 с.
  7. Пальян З. О. Демографічна статистика: [Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц.] / З. О. Кальян. – К.: КНЕУ, 2003. – 132 с.
  8. Прибиткова І. М. Основи демографії: [Посібник] / І. М. Прибиткова. – К.: «АртЕк», 1997. – 256 с.
  9. Статистика: [Підручник] / [С. С. Герасименко та ін.]. – К.: КНЕУ, 2000. – 232 – 263 с.
  10. Стеценко С. Г. Демографічна статистика: [Підручник] / С. Г. Стеценко. – К.: Вища школа, 2005. – 415 с.
  11. Стеценко С. Г. Статистика населення: [Підручник] / С. Г. Стеценко, В. Г. Швець. – К.: Вища школа, 1993. – 463 с.
  12. Щербаков А. И. Основы демографии и государственной политики народонаселения: [Уч. пособ. для вузов.] / А. И. Щербаков, М. Г. Мдинарадзе. – М., 2005. – 208 с.